

Opetus- ja kulttuuriministeriö

PL 29

00023 Valtioneuvosto

Viite: OKM/31/010/2014

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä muiden uskontojen kuin evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen uskonnon opetusperusteiden tiukennuksesta perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa

Lausunto on pyydetty Helsingin juutalaiselta seurakunnalta. Annamme lausunnon Suomen Juutalaisten Seurakuntien Keskusneuvosto ry.:n nimissä, joka edustaa sekä Helsingin että Turun juutalaista seurakuntaa.

Hallitus esittää muutosta perusopetuslakiin siten, että muita uskontoja kuin evankelis-luterilaista ja ortodoksisista uskontoa opetettaisiin kun oppilaita on vähintään kymmenen, aiemman kolmen oppilaan vähimmäismäärän sijaan. Evankelis-luterilaista ja ortodoksisista uskontoa voitaisiin edelleen opettaa jos oppilaita on vähintään kolme.

Suomen Juutalaisten Seurakuntien Keskusneuvosto ry.:n käsityksen mukaan esitys on ristiriidassa perustuslain 6. pykälän kanssa, jonka mukaan ketään ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan mm. uskonnon perusteella. Perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteesta poikkeaminen on mahdollista vain, jos siihen on hyväksyttävä peruste.

Käsityksemme mukaan ei ole esitetty hyväksyttäviä perusteita asettaa valtionkirkkojen vähemmistöuskonto-opetus eri asemaan muiden vähemmistöuskontojen opetuksen kanssa, niin että heille järjestettäisiin opetusta kolmen oppilaan kriteerillä ja muille vähemmistöuskonnoille kymmenen oppilaan kriteerillä. Lisäksi toteamme, että pienet vähemmistöuskonnot asetetaan selkeästi eriarvoiseen asemaan verrattuna suuriin vähemmistöuskontokuntiin. Näkemyksemme mukaan tämä on perustuslain asettaman syrjintäkiellon vastaista.

Uskonnonopetuksella on keskeinen merkitys uskonnonvapauden kannalta. Opetusryhmäkoon nostaminen kolmesta kymmeneen heikentäisi merkittävästi pienten vähemmistöjen mahdollisuuksia oman uskonnon opetukseen ja heikentäisi näin heidän asemaansa kansalaisina – olivatpa nämä vähemmistöt satoja vuosia Suomessa asuneita kuten esim. juutalaiset tai tataarit tai vastikään maahan muuttaneita. Opetuksen kriteerien määrittely voidaan tietoenkin asianmukaisin lainsäädäntötoimin toteuttaa. Tämä on kuitenkin eri asia kuin pienten uskontoryhmien selkeästi eriarvoinen kohtelu

Tarvetta lain muuttamiseen on perusteltu säästöillä. Todelliset säästöt jäisivät kuitenkin minimaalisiksi, kuten esitystekstissäkin todetaan: niitä kertyisi vain reilu 1 miljoonaa euroa. Säästökohteita etsittäessä olisi otettava huomioon kokonaisuus ja arvioitava suhdetta yllä mainitsemiimme seikkoihin. Tasapuolisuus ei tässä yhteydessä tarkoita sitä, että kaikille annetaan saman verran, vaan sitä, että kaikki oppilaat saatetaan omista ja yhteiskunnallisista lähtökohdistaan samalle tasolle. Ryhmäkoon kasvattamisen sijasta pitäisi ohjauksen keinoin etsiä uusia keinoja kuntien / seutukuntien /opetuksenjärjestäjien yhteistyön lisäämiseksi.

Käytännön esimerkkinä annettakoon, tapa jolla pääkaupunkiseudulla on jo vuodesta 1999 järjestetty juutalaisen uskonnon opetus alueen lukioissa opiskeleville oppilaille. Kurssit on toteutettu Helsingin Juutalaisen Yhteiskoulun toimesta opetussuunnitelmaa noudattaen koulun tiloissa koulun opettajan johdolla. Kaikkien alueen toimijoiden (Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten opetusvirastot/koulutoimet, Helsingissä toimivat yksityiset koulutuksenjärjestäjät) kanssa on sovittu mallista, jossa kurssin kustannukset jaetaan osallistuvien

oppilaiden määrällä. Vaikka nykyisin mukaan jollain kunnalla/koululla olisi yksinkin opetuksenjärjestämisvastuu, pääse kunta/koulu vain murto-osalla kustannuksista. Esimerkiksi kun kurssilla on yhteensä 16 oppilasta, joista vain kolme Helsingin kouluista, maksaa Helsingin opetusvirasto koko kurssin sijasta vain 3/16 kurssin kustannuksista. Lukiolaisten liikkuminen on omaehtoista verrattuna alakoululaisten liikkumiseen, mutta esimerkki osoittaa, että vaihtoehtoisilla opetuksenjärjestämismalleilla saadaan aikaan sisällöllisesti merkittävää opetusta kustannustehokkaalla tavalla. Säättämällä kiintiö suoraan kymmeneen oppilaaseen, uusien mallien pohtiminen on sekä turhauttavaa että turhaa.

Toinen malli, jolla juutalaisen uskonnon opetusta on järjestetty, on etäopetus tietoliikenneyhteyksien kautta. Kuluneen lukuvuoden etäopetusta on järjestetty Helsingin ja Seinäjoen välille. Helsingin Juutalaisen Yhteiskoulun opettaja on pitänyt tunnin Helsingissä ja oppilaat ovat osallistuneet siihen omassa koulussaan Seinäjoella. Tällöin on säästetty kuljetuskustannuksissa ja samalla pienten koululaisten turvallisuus ja koulupäivien pituus ovat pysyneet kohtuullisina. Molemmat esimerkit vaativat useamman koulun/opetuksenjärjestäjän hyvää yhteistyötä, mutta auttavat pitämään opetusryhmien koot ja ikäjakaumat tasapuolisina. Oikein toteutettuina ne lisäävät laatua ja johtavat kustannussäästöihin. Jälkimmäisessä mallissa kouluille aiheutuu toki kuljetuskustannusten sijasta muita kustannuksia, kun kotikoululla oleva ryhmä tarvitsee jonkun valvomaan opetusta, mutta tällainen valvoja voisi olla esimerkiksi koulunkäyntiavustaja, jolloin palkkakustannukset jäävät pienemmiksi. Tämä auttaa tilanteissa, joissa koulun resurssit eivät riittäisi käytännön järjestelyihin eikä oman uskonnon opetus toteutuisi oppilaiden kohdalla. Näin pystyttäisiin vaikuttamaan myös ryhmien kokoon. Vaikka etäyhteydellä opetettavia oppilaita kaiken kaikkiaan olisikin paljon, olisivat he hajautettuna omiin kotikouluihinsa, ja opetusta kussakin koulussa valvovalla opettajalla/avustajalla olisi kaitsettavanaan sopivamman kokoinen ja homogeenisempi ryhmä, jolloin opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet on helpompi aidosti tavoittaa. Ja vaikka tämä kaikki vaatii suurempaa valmistelua, voidaan tarvittaessa ottaa huomioon myös kielitaidoltaan huonompien tai tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevien opetukselliset tarpeet, mikä nykyisessä mallissa, jonka myötä ryhmässä saattaa olla vaikkapa 30 eri-ikäistä ja erilaisista lähtökohdista olevaa oppilasta, jää usein toteutumatta. Silloinkin, kun opetuksesta vastaa aineen kelpoisuuden omaava opettaja. Saati silloin, kun opettaja ei täytä kelpoisuuskriteereitä.

Erikseen on vielä syytä mainita tärkeänä kehityskohteena vähemmistöuskontojen tai pienryhmäisten uskontojen opettajien kelpoistumismahdollisuuksien parantaminen, josta esityksessä myös puhutaan. Tätä koulutusta on järjestetty vasta muutaman vuoden ajan ja ryhmien koot ovat olleet pieniä. Monesti, opettajien substanssiosaaminen saattaa olla kunnossa, mutta pedagoginen ja didaktinen osaaminen on vähäisempää. Työn ohella opiskelemisen mahdollisuuksia tulisikin parantaa.

Esityksestä ei myöskään käy ilmi, miten lakia tulkitaan tilanteessa, jossa ennen sen voimaan tuloa on koossa ryhmä, joka on pienempi kuin 10 oppilasta. Nykykäytännön mukaan katsotaan, että aloitettu uskonnon opiskelu, pitää saada käydä loppuun, vaikka ryhmä pienenee. Onko tilanne sama lain mahdollisen uudistamisen jälkeen? Entä saako uusi oppilas vastaisuudessaakin liittyä tällaiseen ryhmään ja voivatko ryhmät tuolloin jatkaa loppuun saakka?

Lausunnon keskeinen sisältö

Suomen Juutalaisten Seurakuntien Keskusneuvosto ry., joka edustaa molempia Suomessa toimivia juutalaisia seurakuntia, korostaa lausunnossaan seuraavia asioita:

- Ryhmien minimikokoa ei tule kasvattaa kolmesta oppilaasta kymmeneen;
- Minimikoon kasvattaminen asettaa pienet vähemmistöuskontokunnat eriarvoiseen asemaan verrattuna suuriin vähemmistöuskontokuntiin ja valtionuskontokuntiin perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesti;
- Oman uskonnon opetuksella on keskeinen merkitys uskonnonvapauden toteutumisessa;
- Opetuksen kriteerien määrittely voidaan asianmukaisin lainsäädäntötoimin toteuttaa. Tämä on kuitenkin eri asia kuin pienten uskontokuntien selkeästi eriarvoinen kohtelu;
- Esityksen todelliset säästöt ovat minimaalisia;
- Säästöjä ja laadun parannusta voidaan saada aikaan ryhmäkokojen kasvattamisen sijaan tehostamalla koulujen/opetuksenjärjestäjien yhteistyötä yli kunta/seurakuntarajojen;

- Muiden uskontojen kuin luterilaisuuden ja ortodoksisuuden opettajien kelpoisuuden hankkimiselle tulee antaa aikaa. Mahdollisuuksia muuntokoulutukseen ja pätevytyymiseen työn ohella ja yliopistossa pitää kehittää ja helpottaa.

Helsingissä, 16. kesäkuuta 2014

**Suomen Juutalaisten Seurakuntien
Keskusneuvosto ry.**

Gideon Bolotowsky
Puheenjohtaja